

370278

*Rehul
29/11/37*

Harald Farrow.

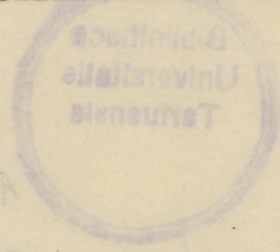
1937.

E. V.
TARTU ÜLIKOOL
DOKUMENTAARID

27 nov. 37

N° 184

VASTUTUS VEKSLI JÄRGI. TARTU

A 2706.

*3. det. 1937. lehekand õigs-
kehtsuseks*

§ 3. VASTUTAJAD VEKSLI JÄRGI.

Lk. 21.

A. Ve SISUKORD.

" 22.

1) õigus- ja teadvõime.

Kasutatud kirjandus

Lk. IV

Lühendid

" V

Sissejuhatus

" 1.

I OSA.

§ 1. VEKSLIKOHUSTUSE TEKKIMINE:

a) lihtvekslite juures

" 4.

b) garantiivekslite "

" 7.

c) blankovekslite "

" 8.

d) käskvekslite "

" 11.

§ 2. VASTUVÄITED.

" 12.

a) võltsimine.

" 14.

b) kohustamatus.

" 16.

c) Rahatus.

" 17.

§ 4. REKRE II OSA.

§ 3. VASTUTAJAD VEKSLI JÄRGI.	lk.21.
A. Veksliandja,	" 22.
1) õigus- ja teovõime.	" "
2) vastutus lihtveksli järgi.	" 30.
3) vastutus käskveksli "	" 40.
B. Aktseptant.	" 50.
C. Pealkirjad.	" 53.
1) Pealkirja juriidiline loomus	" "
2) Pealekirjutajate õigus- ja teo- võime. Pealkirja vorm ja liigid.	" 56.
3) Pealkirjade liigid:	" 58.
a) nimispealkiri.	" "
b) blankopealkiri.	" 59.
c) vastutamatus pealkiri.	" 60.
d) keelupealkiri.	" 61.
e) järelpealkiri.	" 63.

III

§ 4. REGRESS.

Lk. 66.

1. Selle teostamine.

a) Kord.

b) Summa.

c) Valuuta.

d) Tähtaeg.

§ 5. VEKSLIKÄENDUS.

§ 6. VOLITUSPEALKIRI.

§ 7. VEKSLISEKKAJAD (vahendajad).

§ 8. ERILINE MAKSJA.

KASUTATUD KIRJANDUS:

1. A.Piip - Kaubandusõigus. Tartu, 1933.
2. J.Vender -Vekselseadus ja Tsekiseadus.Tallinn, 1932.
3. G.F.Šeršenevič - Kurs togovago prava, III.Riga, 1924.
4. K.Cosack - Lehrbuch des Handelsrechts.Stuttgart, 1922.
5. A.M. Nolken -Ustav o vekseljäh.Peterburg, 1909.
6. Staub-Stranz - Wechselgesetz.Berlin u.Leipzig, 1934.
7. A.I. Kaminka - Ustav o vekseljäh.IV väljaanne.
Kaunas, 1928.
8. Balti Eraseadus.
9. Tsiviilkohtupidamise Seadus.
10. Riigi Teatajad.
11. Riigikohtu otsused.
12. "Õigus" 1936a.

LÜHENDID:

SISSEJUHATUS.

V.S. = Veksliseadus.

BES = Balti Eraseadus.

TKS = Tsiviilkohtupidamise Seadus.

RT = Riigi Teataja.

veelgi suuremat tähtsust.

Juba --- . --- lüüakse sellist dokumenti, mille alusel saab kiiresti võlavõrgu lahendada ja mis annab teatava võlavõrgu üle iseeni kätte - seaduse, millele on need pühad isikud väljendatud.

veelgi on rahetus naha võlavõrgu, mille alusel on vekslitepidajal vekslitepidajal vastu võetavate õiguste võrgu kiirendatud (sundtas) korras vekslitepidajalt võlgade maksitud summat.

SISSEJUHATUS.

Kaubanduslikus liikluses on osutunud möödapääsematuks krediittoimingud. Kaasajal on nende tähtsus paisunud eriti suureks ning areng näitab veelgi suurenevat tendentsi.

Juba ammu on otsitud sellist dokumenti, mille alusel saaks kiiresti võlavahekordi lahendada ja mis annaks tagatise võlausaldajale laenu kättesaamiseks. vekslis on need püüded leidnud väljenduse.

vekslis on tahtud näha võlakohustust, mille alusel on vekslipidajal vekslitähtpäeval vastuvaidlematu õigus nõuda kiirendatud (sundtäite) korras vekslivastutajailt vekslis mainitud summat.

Veksel pakub vekslipidajale palju suurema tagatise raha saamiseks, kui tavaline võlakohustus. Tavalise võlakohustise juures saab nõuda vaid kohustuse väljaandjalt, vekslit juures aga pääle selle veel igalt päälekirjutajalt. Esimese juures on hagedes vaja näidata kohustuse causa olemasolu, teise juures ei ole see oluline. On küllalt, kui veksel on täidetud ja edasi antud vastavalt seaduse eeskirjadele.

Kuid mitte üksnes vekslit tähtpäeval ei avane vekslipidajal võimalus raha saada vekslit järgi, vaid see võimalus on tal ka varem. Vekslipidaja võib igal ajal vekslit kas pangas diskonteerida, või edasi müüa. Kuna veksel on kindel kohustus, siis ei tee see suurt raskust. K. Cosack arvabki, et veksel on kaasajal muutunud rahaks. (K. Cosack - Lehrbuch des Handelsrechts, Stuttgart, 1922., lhk. 182.)

Muidugi ei tohi seda võtta sõna otseses mõttes, sest vekslil ei ole sundkurssi, ja ei ole veksel ka

sund-maksuvahend, kuid sarnasust vekslil rahaga on. See, kes omab seadusepäraselt täidetud vekslit, võib saada kas tähtpäeval või ka enne seda selle vastu raha. On võimalus vekslit kasutada ka maksuvahendina nagu rahagi. Laialt on see levinud väliskaubanduslike suhete korraldamisel. Veksel on protsendita väärtpaber, arwab K. Cosack (K. Cosack - Lehrbuch des Handelsrechts, Stuttgart, 1922., lhk. 181.)

Kui vekslis tahetakse näha kindlat ning usaldusväärset võlakohustust, siis on ka arusaadav, et vastutus vekslit järgi peab olema teistsugune, kui tavaliste võlakohustuste juures. Nii see ongi.

Vekslkohustus on karm kohustus. Kes on allkirja andnud vekslile, olgu vekslitandjana või pealekirjutajana, peab vastutama vastuvaidlematult. Sellest võidakse vabaneda vastutamatus pealkirjade kaudu, või mõnel muul viisil, mis Veksliseaduses otse mainitud.

I Osa.

§ 1. VEKSLIKOHUSTUSE TEKKIMINE:

a) lihtvekslite juures.

Eelkõige tuleb lahendada küsimus, millisest momendist tekib vekslkohustus, sest sellega on seoses veksliosalejate vastutus. Selles küsimuses on kehtele pääsenud kaks teooriat: 1) leppe teooria ja 2) ühekülgsel tahte teooria. Esimene nõuab veksliperfektsiooniks poolte tahteid, s.o. veksliaandja ja esimese omandaja tahtet. Selle teooria kohaselt oleks veksel perfektne vaid siis, kui see on täidetud, üle antud ja vastu võetud. Teine teooria eeldab vaid ühe poole tahtet. Ta liigineb veel omakorda kaheks: 1) kreatsiooniteooria - ja 2) emissiooniteooria. Kreatsiooniteooria kohaselt oleks veksel kehtiv juba ta täitmise momendist. See, mil viisil veksel käibesse satub, ei ole üldse oluline, näiteks varastatakse täidetud veksel veksliaandjalt.

Selle teooria järgi oleks säärane veksel täiesti kehtiv.

Emissiooni-teooria aga nõuab, et veksel oleks veksliaandja poolt käiku lastud. Vastuvõtt esimese omandaja poolt ei evi juriidilist efekti. Näiteks saadab keegi täidetud vekslit postiga Tartust Tallinna, mille postiametnik välja võtab. Emissiooni-teooriat aluseks võttes ei saaks üldse säärasele vekslile vastuvaielda, kuna see on käibesse lastud.

Meil kehtivas veksliseaduses ei ole ükski neist teooriaist leidnud rakendust puhtal kujul. Veksliseaduse §§ 15 ja 87 sätetest nähtub küll, nagu oleks vekslit kehtivuseks tingimata vajalik üleandmine veksliaandja ja vastuvõtmine esimese omandaja poolt. Kuid Veksliseaduse §§ 16, 17, 23, 24 ja 33 ilmneb teistsugune seisukoht. Eriti kujukalt on see väljendust leidnud Veksliseaduse § 24, mis ütleb, et veksliaandjal on kõik õigused, mis vekslit

järgnevad sõltumata eelmise pidaja õigustest, väljaarvatud juhud, kui veksel on käiku lastud vastu eelmise omandaja tahet ning vekslipidaja seda teadis. Sellest võib järeldada, et halbuskliku vekslipidaja suhtes ei ole oluline, kuidas veksel käiku läks, kas eelmise vekslipidaja soovil või selle-
ta; oluline on vaid, et veksel vastaks seadusnõuetele. Vekslipidaja ei muutu halbusklikuks ka siis, kui ta pärast vekslipidamist saab teada, et veksel oli maksvuseta (Prof. Kaminka - veksliseadus, 4. väljaanne, lhk. 87.)

Näib, et V.S. §§ 15 ja 87 on üldparagrahvid ning on rakendatavad vaid halbuskliku vekslipidaja suhtes.

Selline vaatekoht näib ka tõepärane olevat, kui arvestada seda sihti, mida veksel taotleb. Lubades tuua igasuguseid vastuvaielusi kaotaks veksel oma karmi loomujoone ning läheneks tavalisele võlakohustusele, mis aga ei ole võimeline täitma vekslipidaja

funktsioone.

b) Vekslikohustuse tekkimine
ne garantiivekslite juures.

Tavalise vekslit järgi tekib kohustus veksliaandmisega, mille all, nagu eelpool mainisime, ei tule mõelda vekslit kirjutamist, vaid ka sellist vabatahtlikku üleandmist esimesele omandajale. Garantii-vekslit juures on aga olukord teine. Garantii-veksel ei ole abstraktne võlakohustus, vaid konkreetne. Selle kehtivuseks on vaja causa olemasolu (Prof. A. Piip - Kaubandusõigus, lhk. 239, 266. - Riigikohtu tsiviil- osak. otsus nr. 82 - 1929a.). Sellepärast tuleb garantiivekslit juures vekslitkohustuse tekkimismomendiks lugeda mitte veksliaandmist, vaid just seda momenti, millal vekslit causa saabus. Kuigi garantiiveksel vastab muidu vekslinõuetele, kuid kui ei ole saanud causa, ei saa selle järgi hageda.

Garantiiveksliga hagedes peab näitama, et causa on saabunud. Muidu ei ole hagiõiguse teostamine mõeldav, sest kohustus on siin otseses seoses causa-saga. Muidugi peab vekslil märgitud olema, et tegemist on garantiiveksliga. Kui seda ei ole mainitud ja veksel satub hääuskliku valdaja kätte, ei saada seda fakti ette tuua, et veksel oli antud garantiiks, sest see oleks vastolus Veksliseaduse § 24 j.t. väljendatud põhimõtetega.

c) V e k s l i k o h u s t u s e t e k k i -
 m i n e b l a n k o v e k s l i j ä r -
 g i .

Lahtine on küsimus, millisest momendist tekib kohustus blankoveksli juures: kas blankoveksli väljaandmise momendist või sellest momendist, kui vekslipidaja selle täidab vastavalt vekslinõuetele. Praktilist tähtsust evib see küsimus sel korral, kui veksliaandja pärast veksliplangile allakirjuta-

mist kaotab teovõime või sureb. End. Vene Senat on seletanud, et sel korral, kui veksliplank täidetakse tekstiga pärast veksliandja surma või teovõime kaotamist, ei evi sarnane dokument ei veksli ega ka lihtvõlakohustuse jõudu. (End. vene Senati tsiv. kass. dep. otsus nr. 7077-1910a.). Sellest Senati seisukohast tuleb järeldada, et veksliplangi allakirjutamine ja edasiandmine ei loo veel võlakohustust, vaid selle täitmine tekstiga.

Kui aga asuda seisukohale, et vekslkohustus tekib juba vekslipaberile allakirjutamise momendist, siis ei saaks Senati eelmainitud seisukohta paika pidada, sest, kui kohustus on kord juba tekkinud, ei muutu see hiljem kehtetuks kohustatu teovõime kaotades. Viimane seisukoht näib olevat õigustatum.

Veksliseaduse § 14 ilmneb küll, et veksliplangil ei ole vekslijõudu, kui seda ei ole täidetud V.S. § 3 tähendatud vekslitekstiga. Sellest ei saa

veel järeldada, et vekslkohustuse tekkimismoment ühtuiks just veksliplangi täitmise momendiga. Enne tekstiga täitmist ei saa küll veksliplangi pidaja selle järgi kohtulikku sissenõudmist teostada, kuid majanduslikku liiklusse lasta, nagu tavalist vekslitki, saab veksliplanki küll. (Prof. A. Piip-Kaubandusõigus, lhk. 249 ; Riigikohtu tsiv. osak. toim. nr. 198 -K, 1935a.).

Pealkirjad, mis antud veksliplangile, on samuti kohustavad, nagu pärast täitmistki antud pealkirjad.

Edasi , nii meie kui ka Saksa seadusandlus ja kohtupraktika on asunud seisukohale, et veksliplangi kehteiga saab olla vaid viis aastat.

Tähtaja kulgemist tuleb lugeda plangi väljatamise momendist. Sarnane seisukoht on arusaadav ja põhjendatud. On ju siin vekslipidajal igal ajal võimalus plank täita ning hagemisele asuda. Siin peab vekslit väljatamise momendist alates vekslit-

vastutajal raha vekslit tasumiseks valmis olema, nagu tavalise veksligi juures vekslitähtpäeval. Sellepärast tulebki tähtaja kulgemist lugeda veksliväljatamisest arvates. Kui see on nii, siis tuleb kohustuse tekkimismomendiks lugeda ikka veksliplangi väljaandmist, mitte aga selle täitmist vekslitektiga. Täitmise momendist alates avaneb vekslipidajal võimalus kohtu kaudu oma õigusi teostada.

Asudes seisukohale, et vekslkohustus tekib veksliplangi väljaandmise momendist, ei saaks sellele vastu väielda sel alusel, et enne veksliplangi täitmist on selle alla - või pealekirjutaja kaotanud teovõime, surnud jne., sest tekkinud kohustus ei hääbu nendel asioludel.

d). V e k s l i k o h u s t u s e t e k k i -
m i n e k ä s k v e k s l i t e j u u -
r e s .

Käskveksli järgi tekib kohustus veksliaandja

suhtes veksliandmise momendist samadel alustel, nagu lihtveksli juures. Aktseptandi suhtes aga tekib kohustus aktsepti andmisega, mis võib toimuda nii enne, kui ka pärast veksli tähtpäeva, kas osaliselt või terves summas. Käskveksliandja vastutus ei ole küll identne lihtveksliandja vastutusega, kuid selle küsimuse lahendamine ei kuulu siia. Siin käsitame vaid kohustuse tekkimise algust.

§ 2. VASTUVÄITED.

Vekslikohustus on karm kohustus. Sellepärast ei lubata siin tuua peaaegu mingisuguseid vastuvaie- lusi, olgu vast ainult väheseid. Sarnane seisukoht on ka arusaadav, kui arvestada veksli loomuga. Oma loomult peab ju veksel olema võlakohustus, mis annab vekslipidajale kindla tagatise raha saamiseks kiirendatud korras. Neid sihte ei saakski veksel taotleda karmi loomujooneta.

Üldse võidakse vekslid juures tuua küll vaideid, kuid need peavad põhinema Veksliseaduse eeskirjadel või vastutaja ja vekslipidaja vahetuil suhteil (V.S. § 33.). Samale seisukohale on asunud ka rea tähtsamate riikide seadusandlusi, nagu Saksa, Itaalia, Sveitsi j.t. Samuti ka meie Riigikohus on sellel seisukohal. Riigikohus on asunud seisukohale, et ka tunnistajatega võib tõendada vekslid tasumist veksliaandja poolt vekslipidajale, kuna need on vahetud suhted, mis V.S. § 33. ettenähtud. (Õigus nr. 6-1936a. Riigikohtu ts. osak. toim. nr. 294-R, 1936a.). Muidugi, kui ei ole tegemist vahenditute suhetega, siis sarnast õigust vastutaja ei saa kasutada.

Vahenditute suhete tõendamine ühtub sageli mala fide se tõendamisega. Viimast aga võib igal viisil tõendada, nii dokumentaalselt kui ka tunnistajatega.

Vekslid juures on lubatud tuua vaid kolme lii-

ki vastuvaideid : vóltsimises, kohustamatuses ja rahatuses.

a). V ò l t s i m i n e .

Veksli järgi vastutavad need, kelle all- või pealkirjad leiduvad vekslil. Kui kellegi allkiri on vóltsitud, ei järgne sellest temale mingisugust vastutust. Samuti ei teki vekslkohustust vóltsija ja vekslipidaja vahel, sest vóltsija allkiri ei ole vekslil. Vóltsija ja vekslipidaja vahekorrad tulevad lahendada tsiviilseaduste alusel.

Keerukam on küsimus, - mida lugeda vóltsimiseks. On mõeldav, et pääle all- või pealkirjade võib vóltsida ka teisi vekslirekvisiite. Kas neid tuleb ka lugeda vóltsimisteks vekslioiguse mõttes ning milline juriidiline efekt kaasub nendega?

Näiteks täidab esimene omandaja oma käega vekslit, millele kirjutab alla veksliaidja. Hiljem vekslit edasi andes parandab tähtpäeva, lähendades seda

mõnevõrra. Parandusmärkuse teeb veksliaandja allkirja ette, kuna kehtiv seadus ei nõua parandusmärkuse jaoks eriallkirja. Sama võib juhtuda vekslisummaga, kus juhul, kui vekslipaber seda võimaldab, võidakse kirjutada ruumi olemasolul vekslisummale ette sada, tuhat jne. Kuidas vastutavad sarnasel korral vekslid järgi kohustatud isikud ?

Kui vekslipidaja on neis asioludes teadlik, siis ei peaks olema takistusi vastuaidlemiseks, sest vekslid käibesse laskmisel peab vekslisaajal olema hää usk. Hääusklikkude vekslipidajate suhtes vaieldust aga kasutada ei saa, kuna V.S. § 24 alusel võib vekslipidaja kõik õigused, mis vekslid järgnevad, olenemata eelkäija õigustest. Kuigi veksliaandja ja esimese omandaja vahel oli veksel pikema tähtajaline või väiksemas summas, mis edasiandes küll muutus, ei saa sarnasele vekslile vastu vaielda, vaid vastutajad on kohustatud seda lunastama. Omad vahet korrad nad peavad lahendama üld-tsiviilseaduste

Parandus
 võidakse
 kirjutada
 ruumi olemasolul
 vekslisummale
 ette sada, tuhat jne.

alusel.

b). Kohustamatus.

Kohustamatus võib olla nii objektiivseil kui ka subjektiivseil põhjusil. Objektiivsete põhjuste hulka kuulub füüsiline kui ka psüühiline surve, pettus jne. Kui vekslile on hangitud all-või pealkiri kas pettuse või surve tulemusena, siis sarnane alla - või pealekirjutaja võib ennast kaitsta ka nääuskliku vekslivaldaja vastu, kuigi see näib ristuvat v.S. §§ 24 ja 33 põhimõtetega.

v.S. §§ 16, 17, 18 j.t. sätetest ilmneb, et veksel peab käibesse minema ikka vekšliandja või vekslipidaja tahtel. Kui sarnast tahtet ei olnud, tuleb veksel lugeda defektseks; sest tsiviilõiguskorralduse põhimõtete kohaselt on kehtetud kõik toimingud, mis sõlmitud pettuse, surve jne. tulemusena. Nad on kehtetud sellepärast, et siin puudub

seos sooritaja tahte ning teo vahel.

Iseküsimus on eksimise (error) ning teadma - tusega (ignorantia), millised võivad tühistada tsi - viilõiguslikke toiminguid. Veksli juures nendel alustel ei võiks vastu vaielda hääusklikule veks - livaldajale. Kuid, kui see põhineb vekslipidaja ja vastutaja vahendituil suhteil, siis on see või - malik V.S. § 33 alusel.

Objektiivsetel asioludel on veksel veel kehte - tu, kui see on antud keelatud mängust tekkinud võ - la katteks või keelatud mängu sooritamiseks. (Prof. A. Piip - Kaubandusõigus, lhk. 265.).

Kui aga sarnased vekslid sattuvad hääusklikku - de vekslipidajate kätte, ei võiks lubada nende vas - tu kaitseda eelmainitud exceptioga, kuna see oleks vastolus V.S. §§ 24 ja 33 põhimõtetega.

c). R a h a t u s.

Rahatus on sagedamini esinev vastuväide.

Tegelikus elus osutub sageli juhte, kus antakse küll välja veksel, kuid raha selle vastu ei ole saadud.

Tekib küsimus, mil viisil ja kelle suhtes võidakse rahatuse küsimuses vastuvaiet tõusetada. Kui lubada seda esitada iga vekslivaldaja vastu ning sooritada kõigi protsessis võimalike tõenditega, kaotaks Veksliseadus oma karmi loomujoone ning veksel sarnaneks tavalisele võlakohustusele. Sellepärast on asutud seisukohale, et vekslirahatust saab tõendada ainult kirjalikkude dokumentidega ja üksnes esimese omaniku vastu; teiste vekslivaldajate vastu vaid siis, kui nad olid teadlikud selle rahatuses. (Prof. A. Piip - Kaubandusõigus, lhk. 265.). Seda seisukohata on endine Vene Senat korduvalt kinnitanud. Ka ilmneb see TKS. §§ 409 ja 410, mida Senat on oma otsuse põhisteks võtnud. Vene veksliseaduse kommentaator Nolken leiab selle seisukoha mitte õige

olevat. Tema arvates võib vekslit rahatust tõenda -
da ka tunnistajatega.

Viimasel ajal ei ole meie kohtupraktika sellest nõudest enam järjekindlalt kinni pidanud, vaid Riigikohus on veksliseadust tõlgendades asunud seisukohale, et vekslit rahatust saab mõnikord tõendada ka tunnistajatega. Nimelt toetudes V.S. § 33, on Riigikohus asunud seisukohale, et rahatust saab tõendada ka tunnistajatega, kui see rajaneb vekslipidaja ja veksliaidja vahendituil suhteil. Kolmandate hääusklikkude suhtes see rakendatav ei ole.

Rahatuse vastuväide ühtub sagedasti vastuväitega, milles tõendatakse vekslipidaja halba usku. Näiteks nõuab keegi tasutud garantii-võit kaotatud vekslijärgi, siin võib vekslivastutaja end kaitsta ka sellega, et tõendab vekslipidaja halba usku, kui see võimalik. Halba usku aga võib tõendada kõikide protsessis võimalikkude tõenditega, nende hulgas ka tunnistajatega.

Halva usu all ei vajatse mõelda ainult seda, et vekslit käikulaskmine toimus vastu veksliaandja tahet, vaid halb usk on ka see, kui keegi teadlikult võtab vastu rahatu vekslit. Sarnase vekslit vastu peaks olema võimalik vaielda ka tunnistajatega. Tegelikuses on vast seda raske sooritada, kuid võimalik see peaks olema.

Siin tekib aga küsimus, kas vekslipidajalt tuleb nõuda hääd usku kogu aja vältel, või piisab sellest, kui see oli vekslit üleandmise momendil? Kas vekslipidajat tuleb lugeda halbusklikuks ka siis, kui ta vekslit saades oli hääs usus, s.o. ei teadnud neid asiolusid, mis takistavad tal olemast häädusklik valdaja, kuid hiljem talle saavad teatavaks need asiolud? Küsimusele tuleb vastata eitavalt. Esiteks ei vastaks see Veksliseaduse karmile loomule ega tagaks vekslipidaja õigusi küllaldaselt. Teiseks ei nõua ka Veksliseadus, et vekslipidajal peab olema hääd usk kogu aja vältel. Veksliseaduse

§§ 16,24 ja 33 sätetest tuleb ikka aru saada nii, et need nõuavad hääd usku vaid vekslile üleandmise momendil. Hiljem see ei ole enam oluline. Kui näiteks keegi ostab garantiiveksli, millest ei ole näha, et see on antud garantiiks, siis sarnane vekslilipidaja võib kõik õigused, mis üldse vekslile järgnevad, kuigi pärast üleandmist saab sellest teada. Kuid, kui vekslit saades olid need asjolut teada, siis võidakse vekslile vastu vaielda. Sarnane efekt kaasub ka sellega, kui antakse üle lunastatud veksel, millest ei ilmne, et see on tasutud.

II Osa.

§ 3. VASTUTAJAD VEKSLI JÄRGI.

Vekslile järgi vastutavad kõik, kelle allkirjad leiduvad vekslil kas vekslilipidajana, pealekirjutajana, käendajana või käskvekslis aktseptijana. vastutus laiub tervele vekslisummale. Ei lu-

bata tuua mingisuguseid kergendusi, mööndusi, nagu: beneficium divisionis, beneficium excusionis ega teisi, sest sel juhul ei eviks veksell kindla ning karmi dokumendi loomu ega tagaks vekslipidajale küllaldast kindlustust raha saamiseks. Sellepärast seobki vekslkohustus vekslisalejaid terve vekslisumma ulatuses ega luba seda killustada.

Vekslit võtavad osa järgnevad isikud, kelle vastutust käsitame allpool: veksliaandjad, pealekirjutajad, käendajad, vekslivolinikud, vekslimak-
jad, vahendajad ja käskveksli juures ka aktseptandid.

A. VEKSLIANDJA.

1). Õ i g u s - j a t e o v ô i m e .

veksliandja on isik, kelle allkiri leidub vekslil esiküljel ning kes loob esialgse vekslkohustuse. Esimene vekslisuhe tekib veksliaandja ja esimese omandaja vahel.

Eelkõige käsitame küsimust, kes võib olla keh -

tiva veksliseaduse alusel vekslit väljaandjaks, sest sellest oleneb ka tema vastutus. Kes ei saa vekslit väljaanda, ei saa olla ka vastutav selle eest.

Kehtiv veksliseadus § 2 lubab kohustuda kõikidel veksliga, kellele seadus ei ole keelanud endale võtta võlakohustusi. Veksliseadus selles küsimuses seisukohta ei võta, vaid jätab lahenduse teiste seaduste hooleks. Need, kellele keelatakse kohustuda, piiritletakse peamiselt eraõigusega, varem - ka kriminaalõigusega. Kehtiv kriminaalseadus varalise õigusvõime kaotamist karistusena ette ei näe, mis pärast veksliaandja õigusvõime määratlemisel piirdume Balti Eraõiguse sätetega. Nii loetleb B.E.S. rida isikuid, kellel ei ole lubatud luua kohustus - vahekordi. Kohustusi, seega ka vekslkohustust ei saa endale võtta isikud alla 20. aasta vanaduses, kuna enne seda loetakse isik allealiseks. Kuid mõningatel juhtudel on võimalik teovõimet saavutada

ka varem, s.o. enne kahekümnendat eluaastat. See instituut oli tuntud juba Rooma õiguses *veniae aetatis*'e nime all. Ka meie õiguses on see instituut olemas. Isiku kaheksateistkümnne aastaseks saades võidakse teda hoiukorralises menetluskorras tunnustada täisealiseks B.E.S. § 271 järgi. Sarnane isik võib kõik täisealise isiku õigused, järelikult ka veksliväljaandmise õiguse.

Kui Keerukam on seisukoht täisealiste isikutega, kes omavad küll vara, kuid see ei ole eraldatud isa varast. Sarnane isik võib küll väljaanda vekslit, aga kas vekslipidaja saab sellest rahuldust, kui vekslit ei lunastata, ei ole seaduses käsitust leidnud.

B.E.S. § 223 lubab küll suunida hagnid võimu all olevate täisealiste varale, kuid need nõudmised peavad olema tekkinud kas *ex delictu* või *ex lege*. *Ex contractu* hagnid suhtes seda rakendada ei saa. Lepest tekkinud nõudmisi tuleb lahendada B.E.S. § 236 alusel. See paragrahv annab meelevaldse õi-

guse täisealisele lapsele oma vara isalt välja nõuda ning sellega oma äranägemise järele käituda. Kui lapsel on meelevaldne õigus vara isalt välja nõuda, siis ei peaks selleks olema ka mingeid takistusi vekslipidajal. Sest, kui sarnane isik andis välja veksli, siis pidi tal olema ka tahe seda tasuda, seega ka isalt vara välja nõuda.

Edasi, ei ole lubatud vekseid väljaanda isikuil, kes on hoolduse all, kas vaimuhaiguse, pillamise või mõne muu defekti tagajärjel. Nende eest annavad välja vekseid nende hooldajad. Tummadel ja kurttummadel ei ole B.E.S. keelatud vekslkohustus luua. Seadusandlus on siin lähtunud sellest seisukohast, et nii tummad kui ka kurttummad on võimelised oma tahet juhtima normaalselt.

Ka abielunaistel on kitsendatud veksliaandmine. Juhul, kui abielupoolte vahel on teostatud vara lahutamine, ei ole naisel mingit kitsendust käitumiseks omaavaraga. Iseseisva vara piires võib ta

vabalt toimida. Mehelt mingit nõusolekut tarvis ei ole, et kohustust endale võtta. Kui aga varalahutust ei ole, vajavad abielunaise poolt väljaantud kohustused mehe nõusolekut väljaarvatud juhud, kus naine on võtnud endale kohustuse äärmise häda sunnil, või, kui see seaduses on ette nähtud. Kui abielunaine evib erivara, vastutab ta selle vara piires üldjoontes samuti, nagu vara lahutusegi juures.

Kuid ka säärane kohustus, kus oli vajalik mehe nõusolek, see aga puudus, ei ole absoluutselt kehtetu. Niipea, kui abielu lõpeb, võik naine evib iseseisva vara, võidakse sissenõudmist suunata sellele (B.E.S. § 91.).

Nii tuleb abielunaise poolt väljaantud veksleid lugeda kehtivateks 1) kui naisel on erivara, lahus mehe varast, 2) kui vekslkohustus on võetud enesele äärmise häda sunnil, näiteks hädavajalikud toitained pere ülalpidamiseks, või 3) kui see seaduses otse mainitud.

Viimasel ajal on meest loetud kohustatuks isegi säärase vekslil järgi, mis tema abielunaise poolt on tehtud mitte hädasunnil ja mehe mitte-teadmisel. On küllalt, kui abielunaisel on vaid hää usk vekslit väljaandes, et mees selle kindlasti tasub. Näiteks ostab jõuka mehe abikaasa mingi väärtasja, mille hinna katteks annab välja vekslit; säärane veksel loetakse kehtivaks ning sissenõudmine võidakse suunata abielupoolte varale, kuna sellesuurused kulud on normaalsed antud isikule. Teeb seda aga kehviku abikaasa, võidakse säärasele vekslile vastu vaielda. See seisukoht on väga elupärane ning vastab ühiskondlikule ja majanduslikule käibele. Ei saa ju alati nõuda, et abielunaisel igapäevaseid toiminguid sooritades oleks mehelt nõusolek. Kuid, ei saa ka oletada, et naisel, kui ta käitub oma jõukuse piires, see puuduks.

Vekslit õigus- ja teovõime käsitlemisel puutume kokku veel küsimusega, kuidas määrata ära välimaa -

laste teovõimet, kuna nad sageli võtavad osa vekslit. On ju mitmes riigis isiku õigus- ja teovõime piiritletud isepäraseid ning üksteisest suuresti erinevaid. Seetõttu on paratamatult tagatatud kokkupõrked. Nende vältimiseks võetakse tavaliselt vekslinormistikku sisse konfliktnormid, mille järgi seda liiki küsimusi lahendatakse.

Meil kehtiva Veksliseaduse konfliktnormid käesivad välismaalaste õigus- ja teovõimet määrata nende kodumaa seaduste (lex patriae) järgi, mis ka rahvusvahelises konfliktõiguses on pooldamist leidnud. Selle seisukoha on omaks võtnud ka Genfi rahvusvaheline Veksliseadus 1930a. Meie Veksliseadus teeb siia juurde veel lisanduse. Nimelt loetakse veksel kehtivaks ka sel juhul, kui selle väljaandnud isik oma kodumaa seaduste järgi ei saanud küll vekslit välja anda, kuid, kui see veksel vastab meil kehtivate seadustele, loetakse see kehtivaks. (V.S. § 81.).

Ka Saksa Veksli-seadus on välismaalaste teovõime lahendanud sarnaselt. Nii meil, kui ka Saksas võidakse veksliaandja teovõimet lahendada mõlema maa seaduste järgi. (Staub-Stranz - Wechselgesetz, Art. 91. lhk. 19.).

Muidugi tuleb eestkätt ikka rakendada selle maa seadust, kelle kodanikuga on tegemist. Alles siis, kui selle järgi ei eviks veksliaandja veksliteovõimet, tuleb subsidiaarselt kohaldamisele omamaa õigus. Kuid on mõeldav ka vastupidine seisukoht: veksliaandja on omamaa seaduse järgi teovõimne, meie seaduse järgi aga mitte, siis säärane veksel on kõigiti kehtiv, kui ta muidu vastab meie seadusnõuetele.

Kaasajal on veksliteovõime ja teovõime väga laialt ulatuslik ning ulatub peaaegu kõigile, väljaarvatud need, keda seadus ei loe võimelisteks oma varaga normaalselt käituma. Ajaloo vältel on see õigus palju kitsam olnud. Varemalt puudus tähendatud õi-

gus vürstidel ,magistraatidel,sõjaväelastel,talu - poegadel j.n.e. Säärane kitsendus oli rakendatud peamiselt sellepärast,et varemalt võidi veksliko - huslast arestida,kui ta ei lunastanud vekslit.(Šeršenevič - Kurs trgovago prava III,lhk.44.)

Aja jooksul hakkab arestimisõigus kaduma.Koos sellega laieneb ka veksliväljaandjate ring.

Endise vene veksliseaduse järgi - seega ka meil - oli keelatud vekslid väljaanda sõjaväelastel,vaimulikkudel j.n.e. See kitsendus kadus meil 1920.aastal seisuste kaotamise seadusega ,sest eelmainitutel oli kui seisustel keelatud vekslite väljaandmine. Talupoegade kohta kaotati tähendatud kitsendus juba 1906 aastal.

2).V a s t u t u s l i h t v e k s l i j ä r g i .

Kentiva Veksliseaduse järgi võib vekslit väljaanda nii üks isik kui ka mitu üheskoos,kuid vekslisummat killustamata,sest vekslis on tahetud näha ob-

jektiivselt jagamatut kohustust. Sellepärast ei ole vekslil juures kunagi mõeldav, et vekslilpidaja oleks kohustatud nõudma veksliaandjalt vaid osa, tähendab beneficium divisionis ei ole siin kohaldatav. Kasel juhul, kui peakski vastav märge leiduma vekslilil, ei evi see mingit juriidilist efekti, vaid sellele tuleb vaadata kui pro non scripta'le. Säärane seisukoht on põhistatud esiteks sellega, et vekslisse ei lubata sisendada mingisuguseid tingimusi ega lisandusi, teiseks sellega, et ta ristuks V.S. § 10. väljendatud põhimõttega.

Juhul, kui mõni mitmest veksliaandjast ei ole vastutav kas allealsuse tõttu või mõnel muul põhjusel, peavad ülejäänud vastutama ikka terve vekslisumma eest.

Veksliaandja, kes tasus kaaslaste eest vekslil, on õigustatud pöörduma maksunõudega kaasveksliaandjate vastu regressiõiguse teostamiseks. Nende vahekordi ei lahendata enam Veksliseaduse alusel, vaid üld -

tsiviilseaduse järgi. Seda seisukohta on korduvalt tunnustanud ka endine Vene Senat.

Ka sel juhul, kui vekslipidaja peaks nõudma mitme veksliandja puhul igalt ühelt vaid osa, kuid mõnelt ei saa rahuldust, ei võta see tal võimalust nõuda rahuldamata osa sisse ülejäänutelt, kas ühelt terve summa või jälle mitmelt partsiaarselt. (vt. end. Vene Senati Tsiviilkass. dep. otsus nr. 50-1890a.).

Säärane seisukoht on kooskõlas ka Vekslisea - duse nõuetega, kuna isik all - või pealkirja andmisega vekslile, võtab enesele iseseisva kohustuse.

Nii tekib juhul, kui veksel on antud välja mitme isiku poolt, nende vahel solidaarne kohustus. Vekslis juures on aga kohustus veelgi karmim, kui tavaliste solidaarkohustuste juures. Viimaste juures võidakse mõnel juhul kasutada beneficium divisi - onis't, mis vekslis juures ei ole rakendatav.

Vekslis võib väljaanda isik ise, kuid selle juures võidakse kasutada ka mandaatinstituuti, s.o.

anda välja veksleid voliniku kaudu. Kui aga volinik annab välja vekslid, peab tal selleks vastav volitus olema. Muidu loetakse veksel väljaantuks tema nimel ning vastutus lasub temal isiklikult (V.S. § 31.).

Lahtine on küsimus, kas vekslid väljaandmiseks piisab üldtsiviil volitusest, või peab selleks olema erivolitus. Kaubandusliku volikirja puhul ei tohiks siin olla mingit kahtlust, sest kaubanduslikus käibes on vekslidandmine paratamatu nähe. Kuid, ka üldtsiviil volitusest peaks jätkuma vekslid väljaandmiseks. Annab ju see instituut volinikule võimaluse võlga teha, ega määra ära võlategemise viisi, siis järgneb sellest, et volinikust oleneb, millise võlavahekorra ta loob, kas vekslidandmiseks või tavalise tsiviilõigusliku. Isegi sel juhul vastutab volitaja voliniku poolt väljaantud vekslid eest, kui volinikule oli keelatud vekslid väljaandmine omavahelise leppega, millest kolmandad hääusklikud vekslidandjad ei olnud teadlikud.

Kui laevakapten bodmeriilaenu tehes annab välja vekslid, siis ei ole tal selleks volitust vaja. Sääraste vekslitega hagedes aga peab näitama, et laen on tehtud just hädavajalikuks remondiks. Muidu ei ole laevaomanik vastutav vekslidest. Volituse olemasolu ei ole siin vajalik sellepärast, et hädalaenu tegemine kuulub iseenesest kapteni pädevusse ilma, et selleks oleks vaja mõnda erivolitust.

Volinik ei saa kunagi väljaanda säärast vekslit, mis looks vekslisuhte tema ja volitaja vahel. See ei ole mõeldav juba sellepärast, et vekslisuhte tekkimine eeldab kahe kontrahendi olemasolu. Antud olukorras seda ei ole, sest volinik on vaid volitaja esindaja. Seepärast ei saa nende vahel tekkida ka vekslivahekorda. Muidugi väljaspool volitust võivad nad luua igasuguseid vahekordi, nende hulgas ka veksliliõiguslikke.

S u m m a.

Veksliandja vastutab eestkätt vekslismainitud summaga. Kui ta aga ei lunasta vekslit tähtpäeval, lisanduvad vekslisummale protestikulud, kaheksa protsenti aastas maksmata vekslisummalt arvates maksu - tähtpäevast kuni äratasumise päevani, vekslitasu ühe neljandiku protsendi suuruses üldisest maksmata summast ja kohtu- ning asjaajamise kulud. Kui mitu pealekirjutajat teostavad regressi üksteise vahel, võivad lisakulud õige suureks paisuda, sest iga pealekirjutaja, kes teostab regressi, võib nõuda eelnevalt pealekirjutajalt või ka veksliandjalt selle summa, mille ta ise tasus ning lisaks sellele kaheksa protsenti aastas sellelt summalt arvates päevast, mil ta tasus vekslit kuni rahuldamise päevani; vekslitasu veerandprotsendi suuruses üldsummast ja kohtu- ning asjaajamise kulud.

lüh. 675.) Mill kehtivad eeslõikeses määratud võlga-

lust ette ei näe. Kui mill võlaanne on kunagi keht-

tinud T ä h t a e g.

Veksliandja vastutus vekslit järgi kestab viis aastat arvates vekslitähapäevast. Pärast seda tähtaega on veksliandja vastutus kustunud.

Juhul, kui veksel jääb protestimata, vabanevad vastutusest pealekirjutajad, kuid veksliandja vastutus püsib. (V.S. § 54.). Protest sooritatakse päämiselt sellepärast, et hoida alles pealekirjutajate vastutust. Veksliandja vastutuse suhtes protestil suurt tähtsust ei ole. Protestimata vekselim juures jääb ainult sundtäitekorraline hagi ära, kuid veksliandja vastutab ikka vekslipidaja ees viie aasta vältel.

Mõned seadusandlused lubavad hageda ka pärast vekslkohustuse lõppemist; näiteks Saksa Vekseliseadus kolme aasta jooksul õiguspäratu rikastumise alusel. (Staub - Stranz - Wechselgesetz, Art. 89. lhk. 675.). Meil kehtivad seadused säärast võimalust ette ei näe. Kui meil võlasuhe on kunagi keh-

tinud vekslina, on veksliaandja vastutus ikka ainult viis aastat.

Veksliaandja vastutus protestimata vekslil juhul ei ole siiski päriselt sama, mis protestitud vekslil järgi. Protestimata vekslil valdaja ei evi enam neid soodustusi, mis kaasuvad protestitud veksliga. Oma õiguslikult efektilt sarnaneb protestimata veksel lihtvõlakohustusele, milleks tuleks seda ka pidada, kuigi V.S. § 55 võimaldab protestimata vekslit edasi anda üldistel alustel.

Sellest sättest ei tule mitte nii arusaada, et vekslipidaja, kellele anti üle protestimata veksel, eviks võrdsed õigused protestitud vekslil pidajaga, vaid protestimata vekslit üleandes ei vastuta üleandja vekslipidaja ees, nagu protestitud vekslil puhul.

Protestimata vekslil-pidaja ei saa hageda sundtäitekorras, vaid tavalises hagekorras. Edasi, ei ole ta õigustatud nõudma veerandprotsendi suurust vekslitasu ega protsente maksmata summalt vekslil täht-

päevast. Saab nõuda vaid vekslisumma ja selle päält kaheksa protsenti aastas arvates hagi esitamisest kohtule kuni tasumiseni, nagu tavalistegi hagide puhul.

Protestimata veksliga tavalises korras hagedes tõusetub küsimus, kuidas peab hageja oma taotlust tõendama? Kas jätkub hagi aluse ja ulatuse tõendamiseks juurdelisatud vekslit või on vajalikud lisaks veel teised tõendvahendid? Kui asuda seisukohale, et veksel, kuigi jääb protestimata, ei muutu seepärast konkreetseks võlakohustuseks, vaid jääb abstraktseks edasi, siis ei peaks olema vaja mingeid teisi tõendvahendeid. Ka tavalises tsiviilkäibes esineb abstraktseid maksulubadusi, milliste puhul hagedes ei ole vaja tõendada causa saabumist. See seisukoht oleks ka õigem. Protest võetakse ju ette vaid selleks, et säilitada pealekirjutajate vastutust. Veksliandja vastutust see palju ei mõjuta. See jääb endiselt püsima viieks aastaks.

Edasi , hagi alust ei tule ka otsida Tsiviilseadustest, vaid veksliseadus § 54 annab võimaluse protestimata vekslipidajale nõuda vekseliandjalt vekslisumma koos kaheksa protsendiga aastas hagi esitamisest arvates kuni tasumiseni. Nii toimub protestimata vekslit järgi hagemine ainult veksliseaduse alusel, mitte väljaspool seda. Ja veksliseadus käsitab ainult abstraktseid võlakohustusi. Seepärast ei või veksel muutuda selle fakti järel, et ta jäi protestimata, konkreetseks võlakohustuseks, kus hagedes on vaja näidata causa saabumist.

9 Kohtupraktika on selles küsimuses läinud teist rada. Kui hagi tõenduseks on esitatud ainult protestimata veksel, mõistetakse summa välja vaid siis, kui kostja ei vaidle hagile vastu. Eitab kostja hagi, jäetakse hageja taotlus rahuldamata, kui ei esitata teisi tõendeid selle põhjendamiseks. Kohtupraktika on asunud seisukohale, et protestima-

ta veksel on tavaline konkreetne võlakohustus, kus hagemisel peab tõendama causa olemasolu.

3). V a s t u t u s k ä s k v e k s l i j ä r g i .

Vastutus käskvekslite järgi on üldjoontes samasugune, nagu lihtvekslite juures, väljaarvatud mõned üksikud erandid. Käskveksliandja vastutab nii vekslit tasumise kui ka maksmiseks vastuvõtmise eest. Muidugi ei tule mõelda, et käskvekslite juures vastutus lasub vaid veksliaandjal. Peale tema vastutavad üldistel alustel lihtveksliga ka pealekirjutajad, kelle vastutust käsitame edaspidi. Veksliandja on seotud veksliga niikaua, kuni see aktseptitakse. Aktsepti momendist alates siirdub vastutus aktseptijale ning veksliaandjal tekib isegi vekslivõlg tema vastu. Seejuures ei ole oluline, millal toimus aktsept, kas enne või pärast vekslitähtpäeva. Veksliandja vastutus on subsidiaarne, ainult juhuks, kui vekslit ei aktsep-

tita , või aktseptitakse ainult osaliselt.

Kui vekslit ei aktseptita või aktseptitakse ainult osaliselt, tuleb selle kohta koostada protestiakt. See annab vekslipidajale võimaluse, osta - mata vekslitähtpäeva, suunata hagi vekslivastutajate, nende hulgas ka vekслиandja vastu ning nõuda nendelt vekslisummat koos kuludega.

Kuid, ei hagi suunata enne tähtpäeva kas vekслиandja või mõne vastutaja vastu, on vaja vekslit protestida ka mittemaksmises, nagu see ilmneb V.S. § 109 p.3. Selle protestimärkuse puududes ei ole vekslipidajal sundkorralist hagiõigust.

Vastutajad võivad igal ajal vekslit välja osta. Tasub mõni vastutajaist või ka aktseptant vekslit enne tähtpäeva, võidakse sellest maha arvata interurium s.o. protsendid ennetasutud aja eest. On veksel juba protestitud mitteaktseptimises, tulevad tasuda ka protestikulud. Siin tekib aga küsimus, kas see, kes tasus enne tähtpäeva käskveksli,

saab ise nõuda nendelt, kes vastutavad tema ees, ennetähtaegset maksu või peab ta ära ootama vekslitähtpäeva. Mõned leiavad, et vekslitasujal säärast õigust ei ole. Oma väidet nad põhistavad sellega, et veksliseaduse alusel on see eelisõigus antud vaid vekslipidajale, mitte aga vastutajatele; Veksliseadust aga laiendavalt tõlgendada ei saa.

Tuleks aga asuda siiski vastasseisukohale. Kui mõni vastutajaist tasub vekslit, siis tuleb tal- le veksel üleanda. Seega ta muutubki vekslipidajaks. Nii ei ole säärase õiguse tunnustamine iga pealekirjutaja suhtes sugugi vastolus veksliseaduse sä- tetega. Ka ei ole selge, mispärast peaks just eelistama vekslipidajat teistele pealekirjutaja- tele, kuna nende vahel ei ole mingit vahet. Pää- legi võib iga pealekirjutaja muutuda igal ajal vekslipidajaks, tasudes vekslit. Sellepärast ei ole mingit alust eelistada vekslipidajat teiste- le pealekirjutajatele.

Nagu eelpool mainisime, võidakse vekslit aktseptida igal ajal, nii enne kui ka pärast tähtpäeva, samuti ka enne ja pärast protestimist. Kui veksel aktseptitakse pärast protestimist mittevastuvõtmises, kaotab vekslipidaja õiguse nõuda ennetähtaegset rahuldust, sest nüüd siirdub vastutus vekslit järgi juba terves ulatuses aktseptijale. Temalt aga ei saa enam nõuda ennetähtaegset tasumist. Enne tähtaega lubatakse hageda sellepärast, et aktsepteerimata jätmisega on dokument muutunud kahtlaseks, mida on vaja kiiresti likvideerida. On see aktseptitud, ei ole ennetähtaegseks nõudeks enam vajadust.

Kui veksel jääb aktseptimata ja protestimata, vastutab selle järgi veksliaandja vekslipidaja ees ühe aasta vältel, arvates aja kulgemist vekslitähtpäevast.

Suur osa Lääne-Euroopa seadusandlusi on selle küsimuse lahendanud teisiti. Saksa ja rea

teiste riikide veksliseadusi lubavad siin hage -
da üldtsiviilseaduste alusel, võttes hagemis -
alusena õiguspäratut rikastumist vekslipidaja
arvel. Säärasel juhul võib hagi esitada üldtsi-
viillaegumise piires ning hageja peab näitama
õiguspäratut rikastumist. Meil kehtiv Vekslisea-
dus on aga tahtnud seda vahekorda lahendada veks-
liseaduse alusel. Kui veksel jääb aktseptimata
ja protestimata, poleks säärase vekslit eest üld-
se vastutajaid. Veksliandja seisund käskveksli
juures on võrdne pealekirjutaja omaga. Säärasel
korral ei eviks vekslipidaja üldse mingit õi -
gust hagemiseks, sest pealekirjutajate vastutus
kustub, kui veksel jääb protestimata. Et vekslit-
pidajat omast mitte ilma jätta, ongi V.S. § 97 p.2.
loonud suhte, kus veksliandja vastutab vekslit -
pidaja ees ühe aasta vältel, kui käskveksel on
jäänud aktseptimata ning protestimata.

Juhul, kui vekslit ei ole aktseptitud tervelt,

vaid ainult osaliselt , tuleb asuda seisukohale , et vekslipidajale jäävad samasugused õigused, nagu sel korral, kui vekslit ei oleks üldse aktseptitud. Veksliseaduses puuduvad selle kohta lähemad sätted, sellepärast tulebki rakendada eelmainitud seisukohta. Kuid siin võib tõusetuda küsimus, kas säärase õiguse taotlemiseks on vaja, et veksel oleks protestitud mitteaktseptimises, või pole see nõuetav.

Veksliseaduse sättest, mida ülal mainisime, ilmneb, et see osutub paratamatuks. Sääil öeldakse, et veksliandja vastutab vekslit maksmiseks mitte vastuvõtmise j.n.e. eest. Täheandab , hagiõigust taotledes peab olema tõendatud, et vekslit ei ole aktseptitud. Selle tõenduseks peab leiduma veksil vastav märkus protesti näol. Nii peab käskvekslil, millega nõutakse veksliandjalt ühe aasta jooksul, alati olema protestimärke selle kohta, et seda ei ole kas üldse aktseptitud või on ainult

osaliselt. Veksliandja on eelmainitud vastutusest vaba, kui saab näidata, et tal oli vekslitähtpäeval maksja valduses vara vastava summa ulatuses või maksja võlgnes temale säärase summa. Raskusi võib siin tekitada asiolu, et millist vara siin saab arvestada. On ilmne, et igasuguse veksliaandja vara puhul, mis on maksja valduses, ei lange ta vastutus ära. Näiteks võib olla maksja käes pandi-, hoiuleppe või mõnel muul alusel veksliaandja vara. Loomulikult ei vabasta see fakt veel veksliaandjat vastutusest. Eelmainitud Veksliseaduse sättest tuleb arusaada ikka nii, et vara peab olema maksja valduses säärase suhte alusel, et maksjal on vara kohta täieline korraldamisõigus, s.o. säärane, et vekslimaksja võiks sellega käituda kui oma varaga. Paraku neid juhtude osutub aga üpris vähe. On vekslimaksja käes veksliaandja vara pandivahekorra, peetusõiguse, üüri- või rendileppe alusel, ei või säärane asiolu ku -

nagi vabastada vastutusest veksliandjat. Samuti ei lõpe ka veksliandja vastutus, kui temal on saada vekslimaksjalt nõudeõiguse alusel.

Veksliandja vara peab maksja valduses olema niipalju, et see katab tervelt vekslisumma. Juhul, kui see väärtus ei ulata vekslisummani, ei vabane ta kunagi vastutusest.

Nagu eelpool mainisime, on mõned Lääne - Euroopa seadusandlusi veksliandja vastutuse siinkohal lahendanud tsiviilseaduste järgi õiguspäratu rikastumise alusel. See lahendus on vastõiglasem ning elupärasem. Siin on vekslipidajal pikem aeg võlgnevat summat hageda. Ka ei saa juhuslikud asiolud, mis temale võivad olla teadmata, tema hageõigust tumestada. Selle seisukoha on omaks võtnud peamiselt Saksa seadusandlus.

Prantsuse, Belgia, endine Vene ja meie veksliseadused asuvad teisel seisukohal. Nad lahendavad selle küsimuse veksliseaduse alusel. Ka vabasta -

vad nad vastutusest vekšliandja, kui viimane
 saab tõendada, et tema vara oli vekslitähtpäe-
 val maksja valduses vekslisumma ulatuses. Pääle
 selle nõuab veel prantsuse süsteem, et vekšliandja
 vastutus kustub vaid siis, kui ta saab näidata,
 et tema selle tagajärjel ei rikastunud. Meie ega
 Belgia süsteem seda ei nõua. On küllalt, kui veks-
 liandja tõendab, et tema vara oli vekslimaksja
 valduses maksutähtpäeval.

 Meie süsteem antud küsimuses näib olevat eba-
 õiglane. Käskvekslit kasutatakse päämiselt kau-
 bandussuhete korraldamisel. Sageli jääb sääli veksel-
 protestimata just seepärast, et on eeldusi võla-
 suhet teisel teel korraldada. Kui see aga peaks
 nurjuma, ei saaks vekslipidaja üldse rahuldust,
 kui vekšliandja saab näidata, et tema vara oli
 vekslitähtpäeval maksja valduses vekslisumma ula-
 tuses. Säärasel korral jääb vekslipidaja sootuks
 omast ilma, kuigi ta ei teadnud, et maksja käes

oli veksliaandja vara. Ka ei saa ta seda võlga nõuda enam tsiviilõiguslikus korras, kuna eelmainitud fakti tagajärjel on veksliaandja ja vekslipidaja vahel võlasuhe kustunud. Varast, mis tähtpäeval oli maksja käes, ei ole vekslipidajal ka mingit kasu, sest sellele ta ei saa kunagi hagi suunida.

Jäeb arusaamatuks, miks Veksliseadus on tahtnud vekslisuhet lõpetada ning veksliaandjat vabastada vastutusest, kui tema vara on vekslitähtpäeval maksja käes. Vekslipidajal sellest igatahes mingit kasu ei ole. Küll võib see asiolu põhjustada sageli olukordi, kus vekslipidaja võib omast ilma jääda ilma, et ta oleks selles süüdi. Kui veksliaandja vara ei ole maksja valduses või veksliaandja ei suuda seda tõendada, siis evib vekslipidaja hagiõiguse. Muidu mitte. Vekslipidaja süü ei ole ju ühel juhul suurem kui teisel.

B. AKTSEPTANT.

Et käskveksel muutuks veksliks sõna otseses mõttes, on vaja, et see oleks aktseptitud.

Aktseptimisega võtab aktseptija enesele vastutuse vekslieest. Ta muutub nagu veksliaandjaks. Seepärast tema vastutus sarnaneb üldjoontes lihtveksliaandja vastutusega.

Kehtiva Veksliseaduse alusel peab käskveksel aktseptitama kahekümnenelja tunni kestel pärast esitamist. Esitada aktseptimiseks aga võidakse igal ajal, nii enne kui ka pärast tähtpäeva. Kui aktseptant võtab vastu vekslie enne tähtpäeva, siis vastutab ta vekslie eest samuti, nagu lihtveksliaandjagi; kuid tal on võimalus vekslit aktseptida ka siis, kui tähtpäev on möödunud. Juhul, kui vekslit ei ole protestitud mittemaksmises, siis vastutab säärase vekslie aktseptija viie aasta

vältel vekslipidaja ees. Teiste pealekirjutajate kohustused, seega ka õigused, on kustinud protestimata jätmisega. Seepärast ei või nende ees aktseptijal olla ka mingit vastutust. On aga veksli protestitud mittemaksmises, siis vastutab aktseptant kõikide pealekirjutajate ees, samuti, nagu lihtveksli-andjagi protestitud vekslil puhul.

Aktseptijaid võib olla nii üks kui ka mitu. Mitme aktseptija puhul sarnaneb nende vastutus lihtveksli väljaandjate vastutusega, kui on veksliaid mitu.

Vekslil juures võidakse maksmist sooritada ka erilise maksja kaudu. On maksja vekslis mainitud, tuleb enne tema poole pöörduda maksu nõudmisega. Alles siis võidakse nõuda kas aktseptandilt või veksliaidjalt vastavas korras.

Aktsepti jaoks Veksliseadus kindlat vormi

Ex lib. univ. Tart.

ei nõua. See võib toimuda mitmel viisil. Ainult , et see oleks vekslil näha ning ,et oleks arusaadav, et selle märkusega on tahtud vekslit aktseptida. On aga aktsept läbikriipsutatud ja selle kohta ei leidu vekslil märkust, loetakse veksel mittevastuvõetuks , mis ei too endaga kaasa mingisuguseid kohustusi.

Saksa Veksliseadus aga ei luba aktsepti tagasi võtta. Kui keegi on teinud aktsepti märkuse vekslile, ei vabane ta vastutusest, kuigi see on läbikriipsutatud. (Prof.A.Piip, Kaubandusõigus, lhk. 256.).

53 C. PEALKIRJAD. evija selle järgi

1). Pealkirja juriidiline loomus.

Veksli kehtivuseks ei piisa sellest, et see on täidetud kõikide vajalikkude rekvisiitidega. Et evida kehtivust, on vaja veksel käibesse lasta. Liiklusse laskmine toimub nii, et veksliandja annab selle üle esimesele omandajale, kes võib veksli omakorda edasi anda. Igal järgneval veksliandjal on samasugune õigus veksli edasi anda.

Tekib küsimus, mis liiki toimingute hulka arvata veksli edasiandmist. Kas on siin tegemist tavalise cessioniga, või ei saa veksli edasiandmist pidada selleks.

Teatavasti cession juures vastutab tsessionäri üleandja - tsessionäri ees vaid selle eest, et üleantav võladokument oleks õiguspärane (verum

nomen esse). Kas dokumendi evija selle järgi rahuldust saab, ei puuduta enam tsedenti (bonum nomen esse). Veksli edasiandja vastutusaega on teistsugune. Vekslipidaja saab nõuda igalt pealekirjutajalt nagu veksliandjaltki tervet vekslisummat koos kuludega. Säärane õigus on aga võõras cessionile, nagu ülalpool nägime.

Saksa juristid väidavad, et veksli üleandmine on sisult uue veksli loomine. Seda seisukohta pooldas samuti Vene õpetlane prof. Šenevič. Ka prof. Piip peab seda seisukohta õigustatuks, kuna pealekirjutaja ikka vastutab veksli eest nagu veksliandjagi. V.S. § 28 järgi vastutab iga pealekirjutaja veksli eest nagu oleks igaüks neist võtnud endale iseseisva kohustuse. Vanemad seadusandlused kohtlesid edasiandepäälkirja nagu tavalist tsiviilõiguslikku cessionid. Seepärast pidi vekslipidaja regressiõigust teos-

tades nõudma ainult per ordinem, mitte aga per saltum. Koheldes aga edasiandepealkirja kui sisult uue veksliloomist, ei või olla mingit takistust hagemisel mõnest pealekirjutajast mööda minna. Ka ei ole oluline selle seisukoha juures, kui veksliaandja või girandi allkiri on võltsitud või kohustumatu isikule, kes selle teinud. Need, kelle allkirjad on vekslil entsad, vastutavad ikka, kuna ühegi vekslisaleja vastutus pole seondatud teisega, vaid on iseseisev.

Kuigi indossament on sisult uue veksliloomine, ei tohi seda siiski identida veksliaandmisega. Veksliaandja ja girandi vastutuses on palju erinevusi. Sisult uue veksliloomise all tuleb mõista vaid seda, et edasiandepealkirja tehes võtab isik endale iseseisva kohustuse, mis ei ole sõltuvuses ega seondatud teiste pealekirjutajate kohustustega, nagu eelpool mainisime. Sellepärast ongi Veksliseaduse § 28 öeldud, et vekslil

järgi vastutaja pole õigustatud kontrollima pealkirjade ehtsust. See piiritlus on pärit Saksa Veksliseadusest, mis asub selles küsimuses samal seisukohal.

Muidugi ei tule mõelda, et isik vekslit ostes või giropealkirja tehes ei tohiks kontrollida, kas temale eelnevad pealkirjad on ehtsad või mitte. Säärast õigust ei võta ära eelmainitud paragrahvi säte. Kuid, ega sellest palju kasu pole pealekirjutajal. Tema vastutust see ei mõjusta. Igaüks vastutab vekslile antud allkirja eest iseseisvalt, olenemata teistest osalejatest.

2). Pealekirjutajate õigus- ja teovõime. Pealkirja vorm ja liigid.

Nagu eelpool mainisime, tekib pealkirja and-

misega isikule iseseisev vekslkohustus nagu veksliaandmisega. Sellepärast pealekirjutajate õigus- ja teovõime tuleb määrata sarnaselt veksliaandja õigus- ja teovõimele, mida eelpool oleme käsitanud.

Pealkirja vormi suhtes seadus mingeid nõudeid üles ei säe. Võidakse avaldada mitmel viisil. Ainult, et see oleks selge ja arusaadav. Kui pealkiri on läbikriipsutatud, tuleb see kustunuks lugeda (V.S. § 19.). Juhul, kui läbikriipsutatud pealkirja tahetakse siduvaks lugeda, tuleb sellekohane märge vekslile teha. Ainult vastutamatus pealkirja puhul ei kustuta läbikriipsutus muidu, kui selle kohta peab leiduma vastav märge vekslil (V.S. § 21.). Siin on erand tehtud sellepärast, et muidu võiks see tekitada kuri tarvidusi. Isik, kes saanud vekslil, millel vastutamatus pealkiri, võib pealkirja teha vastutavaks sel teel, et kriipsutab selle läbi.

3). Pealkirjade liigid:

a). Nimispealkiri.

Vekslit võidakse edasi anda nii nimis - kui ka blankopealkirja kaudu. Nimispealkiri seisab selles, et esimene omandaja vekslit edasians - des märgib ära, kellele ta edasi annab. See oma - korda talitab samuti. Nimispealkirjade juures võib ette tulla nõnda nimetatud rea katkestusi, kui mõne pealkiri, kellele veksle oli edasi an - tud nimispealkirjaga, on läbi kriipsutatud või koguni puudub. Sel juhul tuleb asuda seisukoha - le, et veksle on siinkohal vägivaldselt üle läi - nud ning seepärast ei või need, kelle pealkir - jad on allpool katkestust, evida vekslit mingi - sugust õigust.

Veksli esimese omandaja pealkirja tuleb kohel - da alati nagu nimispealkirja. Tema pealkiri ei to - hi kunagi puududa vekslil. Juhul, kui see puudub,

või on läbikriipsutatud, ei evi järgnevad pealekirjutajad vekslit mingeid õigusi. Esimene omandaja on see, kelle nimele vekslitekst on täidetud. Tema ja veksliaandja vahel tekib esimene vekslisuhe.

Varema Riigikohtu seisukoha järgi pidi esimene omandaja blanko- vekslit edasiandes selle ise enda nimele täitma. Hiljem võetud seisukoha järgi ei ole see enam oluline. Iga blankoveksli evija võib seda täita, kuid ainult esimese omandaja nimele. Juhul, kui veksel on täidetud mõne teise nimele, on ta kehtetu.

b). B l a n k o p e a l k i r i .

Nagu eelpool mainisime, võidakse vekslit edasi anda ka blankopealkirja kaudu, mis seisab selles, et edasiandja ei maini, kellele veksel antakse. Sellepärast ei saa siin olla ka juttu

rea katkestamisest. Kui blankopealkirja man on mõni pealkiri läbi kriipsutatud , ei kahjusta see kuidagi teiste pealekirjutajate õigusi. Ainult see , kelle allkiri on läbi kriipsutatud, ei vastuta vekslit tasumise eest.

c). V a s t u t a m a t u s e p e a l -
k i r i .

Päale eelmainitute - nimis- ja blankopealkirja - võidakse vekslit juures tarvitada veel eripealkirju , nagu : vastutamatus -, keelu - ja järelpealkirju.

Vekslit edasiandja , kes tahab vabaneda vastutusest vekslit järgi , peab vekslit edasiandmisel oma nime ette mahutama sõnad : " minu vastutuse - ta " või mõne teise sellesisulise väljendi.

Säärase pealkirja olemusel ei vastuta vekslit eest isik , kes selle pealkirja teinud. Tema seisund

juriidiliselt on võrdne tsiviilõigusliku tse -
dendi seisundiga. Seepärast , kui ta on üleannud
õiguspäratu vekslit , peab ta tsiviilkorras selle
eest vastutama (verum nomen esse) . Kui aga vek-
sel on muidu korras, kuid pole ainult õigeaeg -
selt tasutud, siis selle eest pealekirjutaja
enam ei vastuta. Seda seisukohta on kinnitanud
ka endine Vene Senat otsusega nr.19 - 1916a.(tsi-
viilkassats.dep.).

Kui vastutamatus pealkiri on läbi kriipsuta-
tud, ei tee see asjaolu veel pealekirjutajat
vastutavaks, nagu eelpool käsitasime. Lábikriip-
sutus peab erimärkusena olema tõendatud, ainult
siis on tal tähtsust.

d). K e e l u p e a l k i r i .

Üldreeglina võib iga vekslipidaja omakorda
suvaliselt vekslit edasi anda. Kuid on mõeldav

ka ,et see õigus temalt võetakse vastava pealkirja tegemisega, mida nimetatakse keelupealkirjaks (V.S. § 22.). Iga vekslipidaja võib vastavat pealkirja tehes keelata vekslit edasiandmise. Keelupealkirja jaoks kindlat vormi ei ole seaduses ettenähtud. Võidakse seda sooritada ükskõik millise väljendusega, ainult, et sellest selguks, et on keelatud vekslit edasianda. Tavaliselt tarvitatakse keelupealkirjana väljendust : "Makske ainult N.N.käsul." või : "Annan edasi N.N.-le ja keelan temal edasiandmise." Kui säärase keelu vastaselt on veksel siiski edasiantud, ei muutu see sellepärast veel kehtetuks. Nendel pealekirjutajatel ,kes asuvad allpool keelumärkuse tegijat ,ei teki viimase vastu hagiõigust. Endi vahel aga vastutavad päras-tised pealekirjutajad, nagu poleks edasiande - keeldu olnudki. (End. vene Senati tsiviilkassats. dep. otsus nr. 922 -1909a.).

Seaduses ei ole mainitud, milline juriidiline efekt kaasub sellega, kui keelumärke on läbikriipsutatud. Kas sellega tuleks keeld hääbunuks lugeda või on läbikriipsutuse õiendamiseks vaja erimärget ?

AD. Kuigi seadus seda otseselt ei nõua, tuleb asuda seisukohale, et see on vajalik, nagu vastutamatuse pealkirjagi juures.

Kui mahakriipsutamise kohta erimärget ei nõuta, võib see tekitada kuritarvidusi. Iga vekslipidaja, kelle huvidele see vajalik, võiks keelupealkirja läbi kriipsutada ning sellega keelu olematuks teha. Sellepärast ei ole keelumärkuse kustutamiseks küllalt, kui see on ainult läbi kriipsutatud. On vaja seda ka vekslil õiendada.

e). J ä r e l p e a l k i r i .

Veksliseaduse § 55 alusel võidakse nii protestitud kui ka protestimata vekslit edasi anda

pealkirjaga üldistel alustel. Kuid need pealkirjad, mis on tehtud vekslile pärast protestimist või pärast protestimiseks ettenähtud aja möödumist, nimetatakse järelpealkirjadeks.

Kui veksel jääb protestimata, siis vabanevad kõik pealekirjutajad; ainult veksliaandja vastutus jääb püsima viieks aastaks arvates vekslit tähtpäevast, nagu eelpool oleme maininud. Siin ei ole juriidilist vahet pealkirja vahel, mis tehtud vekslile enne tähtpäeva ning pärast seda.

Keerukam on küsimus pealkirja juures, mis tehtud vekslile pärast protesti. Vekslipidaja ei saa regressi teostada järelpealekirjutajate vastu, küll aga nende vastu, kelle pealkirjad osutuvad vekslil enne protestiakti.

Eelmainitud Veksliseaduse säte lubab vekslit pärast protestimist edasi anda üldistel alustel tegemata vahet eelpealkirjade ja järel-

pealkirjade vahel. Sellepärast peaks järel -
pealkirja kaudu vekslipidajaks saanu evima
Veksliseaduse § 23 mainitud õigused, nagu ta-
valine pealekirjutajagi. Seda seisukohta on
kinnitanud endine Vene Senat tsiviilkassats.
dep. otsusega nr.8492 -1910a. Kuid Riigi -
kohus on leidnud , et järelpealkirja kaudu
vekslipidajaks saanu ei saa omi õigusi taot-
leda sunnitäite korras. Nimelt toetudes T.K.S.
§ 161³ p.6. on Riigikohus leidnud, et selles
on spetsiaalselt loetletud isikud, kes võivad
omi õigusi taotleda sundtäite korras. Seal jä -
relpealkirja ei ole mainitud , järelikult ei
või tema ka sundotsust saada. (Riigikohtu ts.
osak.otsus nr.58 -1927a.). Muidugi ei ole see
seletus kokkukõlas Veksliseaduse sisuga. Veks-
liseadus, nagu nägime, ei tee mingit vahet veks-
lipidaja vahel , kes eel -või järelpealkirja kau-
du vekslid saanud , vaid omistab mõlemile ühe-

suguseid õigusi, nende hulgas ka õiguse sundotsust saada. Veksliseadust, kui karmi seadust, tuleks eelistada Tsiviil Kohtupidamise Seadusele ning lubada ka isikule, kes on saanud vekslipidajaks järelpealkirja kaudu, sundotsust. Praegu lubatakse seda üksnes siis, kui veksel on notariaalkorras üle antud. Veksliseadusest aga ei ilmne, et järelpealkiri peaks sooritatama teisiti, kui teinegi pealkiri.

§ 4. REGRESS,

S e l l e t e o s t a m i n e .

a). K o r d .

Varem seadusandlus kohtles pealkirja kui tavalist cessio'd ja nõudis seepärast, et regressi teostamine peab toimuma per ordinem, kindlas järjekorras vekslipidajast ülespoole kuni veksliandjani. Kui aga pealkirja kohelda, kui

sisult uue veksliloomist, ei ole säärane kord oluline. Nii see ongi. Kehtiva Veksliseaduse järgi võidakse regressi teastada kas üksiku pealekirjutaja või kõikide vastu koos. Kuigi sellelt, kelle käest nõuti, ei saadud rahuldust, ei võta see võimalust ära hageda nendelt, kes seisavad temast ülevalpool. Ainult allapoole pole võimalik pealekirjutajate suhtes valikut teha.

b). S u m m a.

Vekslipidaja võib nõuda igalt pealekirjutajalt või koos kõikidelt vekslisummat ühes kaheksa protsendiga aastas arvates vekslitähtpäevast kuni tasumiseni, protestikulud, veerandprotsenti üldsummast vekslitasu ja kohtu-asjamise kulud. Iga järgnev pealekirjutaja, kes tasus vekslit, võib omakorda nõuda eelnevalt selle summa, mis tema ise tasus ühes kaheksa protsendiga aastas, arvates päevast, mil ta ise vekslit

li tasus kuni rahuldamise päevani, vekslitasu veerandprotsenti üldsummast ja kohtu-ning asjaajamise kulud. Igal veksli järgi vastutajal on õigus vekslit välja osta vekslipidajalt, tasudes viimasele terve saadaoleva summa ühes kuldaga. Nendelt, kes tema ees vastutavad, võib ta teostada regressi üldalustel.

vääringus. Ka neil Eestis ei ole
valuutat v c). V a l u u t a.

§ 45. alusel on vekslipidajal õigus nõuda maksmist veksli järgi ainult seaduslikult liikvelolevas rahas. Välismaal välisvaluutas kirjutatud veksli järgi maksukohaga Eestis, samuti ka Eestis kirjutatud veksli järgi maksukohaga välismaal, arvutatakse vekslisumma Eestis maksmiseks esitamisel Eesti rahasse veksilil märgitud kursiga või kui see märkimata, maksukoha kursiga selles korras, mis vekslkursi ar-

vutamisel tarvitusel kohapeal või lähemal börsil. Kursi arvutamisel võetakse aluseks eelmise tööpäeva kurss.

Iga riik on valvel oma rahaväeringu korraldamise eest. Tavaliselt määratakse kindlaks rahamärgid, mis esinevad sundmaksuvahendina. Keegi ei või keelduda maksu vastuvõtmast selles väeringus. Ka meil Eestis ei või nõuda välisvaluutat vekslid järgi, mis küll kirjutatud välisvaluutas, kui veksel tuleb lunastamisele Eestis. Meil kehtiv Veksliseadus ei anna võimalust sisendada sisemaal antud, maksukohaga samuti sisemaal, vekslid teksti erilist lisandit selle kohta, et maksmine vekslid järgi peab toimuma välisvaluutas. Küll aga võimaldavad selle sisendamist teiste maade veksliseadused (Efektiivklausel). Säärast õiendust tuleks V.S. §12. alusel lugeda kui pro non scripta.

Küsimus, kas meil võib väljaanda vekseid sisemaal, maksukohaga samuti Eestis, välisvaluutas, pole päris selge. Eriseaduse järgi välismaa rahade asjus rahas hinnatud leppeid ja muid juriidilisi toiminguid võib Eesti riigi piires sõlmida vaid Eesti rahas (R.T.nr.75-1921a.). Veksliseaduses § 45, mis seda küsimust käsitab, säärane keeld ei ilmne. Veksliseaduse ilmunisega peaks eelmainitud kitsendusele vaatama kui jõu kaotanule, sest lex posterior derogat legi priori, kui nad mõlemad käsitavad sama küsimust. Eeltoodust võib järeldada, et meil ei peaks keeldu olema väljaanda sisemaal vekseid, maksukohaga samuti sisemaal, välisvaluutas. Kuid, tasumist ei saada küll nõuda muus, kui vaid Eestis liikvelolevas rahas. (Prof. Piip, Kaubandusõigus, lhk. 269, 270.)

d). T ä h t a e g.

Tähtajad, mille kestel võidakse teostada

regressi pealekirjutajate vahel , on lühemad, kui tavaliste tsiviilkohustuste juures. See on ka mõistetav, sest vekslkohustus toob kaasa karmi kohustuse, mis peab likvideerima lühema aja vältel.

Vekslipidaja võib protestitud vekslil järgi hageda pealekirjutajailt ühe aasta kestel arvates vekslil protestimise päevast. See, kes tasus vekslil, võib omakorda esineda hagiga eelnevate pealekirjutajate vastu kuue kuu vältel arvates päevast, mil ta tasus vekslil. Regress peab sooritatama kolme aasta jooksul arvates vekslil maksutähtpäevast. Pärast seda ei ole lubatud esineda hagidega pealekirjutajate vahel. (V.S. § 74.).

Eelmainitud tähtaegade kulgemine ei peatu milgil tingimusel. Katkeb ainult hagi esitamisel kohtu - või konkursi korras ja ainult selle isiku suhtes , kelle vastu on hagi esitatud kohtu

või konkursi korras. Kolmanda isiku asjasse tõmbamine on samajõuline. (V.S. § 75.).

Tavaliste tsiviilkohustuste juures on olukord teistsugune. Siin peatub tähtaeg kõigi füüsiliste ja juriidiliste takistuste ajaks. (B.E.S. § 3625.). Samuti katkeb tähtaeg väga mitmel juhul. Veksliõiguslik tähtaeg võib katkeda vaid kolmel juhul: 1) hagi esitamisel kohtus, 2) hagi esitamisel konkursi korras ja 3) vekslil järgi vastutaja isiku palve esitamisega, milles palutakse asjasse tõmmata kolmanda isikuna mõnda vastutajat vekslil järgi. Muid juhte Veksliseadus ei tunne. Katkemise kõik neil kolmel juhul tuleb lahendada üldtsiviil seaduste alusel, kuna Veksliseaduses selle kohta sätteid ei leidu.

Hagi esitamise all ei tule mõelda mitte ükskõik milliste hagide esitamist, vaid ikka tõenäoliste hagide esitamist. Need peavad

olema säärased, et võib järgneda hagipalves palutud otsus. Kui hagi on tõstetud vaid selleks, et saavutada ainult tähtaja katkemist, siis säärastel taotlustel ei või olla mingit juriidilist efekti. Samuti ei või olla tähtaja katkestamise põhjuseks säärased hagrid, milleid kohus ei võta vastu mittealluvuse või mõne muu puuduse pärast.

Seda seisukohta on kinnitanud endine Vene Senat ka konkursi korras esitatud hagide suhtes. (Sen. tsiviilkassats. dep. otsus nr. 54-1914a.)

Ka ei või tähtaja katkestamise põhjuseks olla see asjaolu, kui nõudja tõmbab asjasse kolmanda isikuna mõne pealekirjutaja, sest seadus mainib selgelt, et see võib toimuda ainult kostja poolt. Veksliseadust aga, kui karmi ning spetsiaalseadust, ei saa laiendavalt tõlgendada.

Need viimatimainitud paragrahvid annavad Veksliseadusele karmi loomujoone ning võivad

mõnikord õiglusetustki põhistada. Kuid, sellega evib veksel kindla ja vastuvaidlematu võladokumendi omaduse, kus dokumendi evija võib alati olla kindel, et selle järgi on võimalik rahuldust saada.

§ 5. VEKSLIKÄENDUS.

Tasumist vekslit järgi võidakse tagada ka käendajatega. Vekslitõiguslik käendus pole identne tavalisele tsiviilitõiguslikule käendusele, kuigi ei puudu ka sarnasus.

Vekslitkäendaja vastutus vekslit tasumise eest on suurem, kui tsiviilitkäendaja oma. Selle eest ta evib aga ka suuremaid õigusi regressi teostamisel, kui tsiviilitkäendaja.

V.S. § 56. kohaselt võidakse käendada vekslitandjat kui ka pealekirjutajaid ja § 102. järgi ka aktseptanti. Käendatu peab olema vastutav

veksli järgi. Seepärast ei ole mõeldav, et käendatakse, näiteks, pealekirjutajat, kes vastutamatusel pealkirja alusel on vaba vastutusest. Siin võib tõusetuda küsimus, kas peale eelmainitute võidakse käendada ka teisi. Kas on võimalik käendada ka käendajat (subfideiussio)?

Antud küsimuses tuleb asuda eitavale seisukohale. Eeltoodud veksliseaduse norm käsitab vaid neid pealekirjutajaid, kes tegid vekslile edasiande pealkirja, mitte aga teisi. Kuigi säärane käenduspealkiri on vekslile tehtud, siis tuleb see lahendada mitte Veksliseaduse, vaid üldtsiviil seaduste alusel.

Käendada võib isik, kes võib kohustuda vekslile järgi. Kes ei ole võimeline vekslit välja andma, ei saa olla ka käendajaks.

Käendada võib nii üks isik, kui ka mitu, kuid vekslisummat killustamata. Vekslis on tahtud näha dokumenti, mille õigustusi ega ko-

hustusi ei saa jagada. Iga käendaja vastutab alati terve vekslisumma eest. Siin ei ole mõeldav, et käendajad, kui nendelt haigetakse, saaksid kasutada beneficium divisionis't, nagu see on rakendatav tsiviilkohustuste juures. Samuti ei saa käendaja võtta enesele osalist vastutust, mis tsiviilkohustuste juures mõeldav.

Käendaja vastutus ei saa olla kunagi väiksem vekslisummast. (Šeršenevitš - Kurs torgovago prava, III köide, lhk. 155.). See võib aga sageli olla suurem. Käendaja vastutab täpselt selles summas, nagu käendatavgi, kellelt saadakse nõuda lisaks vekslisummale protsendid, protestikulud, kohtu- ja asjaajamise kulud j.n.e.

vekslikäenduse kohta seadus vorminõudeid ei ole üles seadnud. Seda võidakse sooritada ükskõik, millises vormis. Nõuetav on ainult, et see oleks vekslil ning oleks arusaadav, et

tegemist on käendusega. Kui käendatakse pealekirjutajat, peab mainima, keda just käendatakse. Muidu loetakse käendus antuks veksliaandja eest. Juhul, kui on käendatud erileppega, ei too säärane käendus endaga kunagi vekslilõiguslikke järeelmeid kaasa, vaid need vahekorrad tulevad lahendada tsiviilseaduste alusel. Vekslikäendus peab alati asetsema veksilil.

Vekslikäenduse juriidiline loomus ei ole päriselt selge. Siin tõusetub küsimus, kas vekslikäendus on aktsessoorne, nagu tsiviilõiguslik käenduski või on ta iseseisev, sõltumatu käendatu vastutusest. V.S. § 58. ilmneb küll, et käendaja vastutab samuti nagu käendatu. See-
ga peaks ta vastutus sõltuma käendatu vastutusest, ning juhul, kui käendatu vastutus ära langeb, peaks igakord lakkama ka käendaja vastutus. Mitmed Vene veksliseaduse kommentaato-

rid, nagu Isačenko, Kaminka, Zvingmann j.t. kaitsevad seda seisukohta. Ka prof. Piip on samal arvamisel. (Prof. A. Piip, Kaubandusõigus, lhk. 261.). Kuid on ka vastaseid, kes seda eitavad. Vene veksliseaduse kommentaator Nolken arvab, et kui veksel jääb protestimata, vabaneb ka see, kes käendas veksliandjat, kuna käendus on tavaline pealkiri, mis peab kustuma mitteprotestimise korral. Samuti leiab ta, et käendaja vastutus on iseseisev.

V.S. §§ 28 ja 23 võib ka arusaada, nagu oleks käendaja vastutus iseseisev, identne girandi vastutusega. Vender asubki seisukohale, et käendaja on kohustusest vaba vaid siis, kui käendatu ei vastuta neil põhjustel, mis ilmnevad vekslit enesest. Auvad need põhjused aga väljaspool vekslit, siis vastutab käendaja ikka. (J. Vender, Veksliseadus, lhk. 109. p. 6.). Näiteks, kui keegi on käendanud allealist, nõdra-

mõistuslist, või on kellegi allkiri vekslil võltsitud, siis peab käendaja alati vastu - tama, sest vekslipidaja ei ole õigustatud kontrollima pealkirjade ehtsust. Arvestades vekslit, kui karmi ning vaidlematu dokumendi loomust, oleks viimatimainitud seisukoht vast elupärasemgi; kuid, sel juhul jääks rida küsimusi ka lahendamatuks. Sel juhul ei peaks käendaja vastutama veksliaandja eest, kui veksel jääb protestimata, sest käendus oleks siis tavaline pealkiri, mille vastutus lakkab protesti ärajäämisega.

V.S. § 56, mis käendusküsimuses on lex specialis, lausub, et maksmist vekslit järgi võib kindlustada käendusega nii veksliaandja kui ka iga vastutava pealekirjutaja eest. Edasi mainib, et see antakse eripealkirjana. Sellest paragrahvist, samuti nagu V.S. § 58 ilmneb, et käendus on ikka aktsessoorne, sest ta

ainult kindlustab maksmist. Kindlustada ei saa ju kohustust, mida ei ole olemaski, - nagu võltitud allkirja puhul. Pealekirjutajate juures mainitakse otse, et käendus võib kõne alla tulla vaid vastutavate pealkirjade juures. Kõiki neid, kes ei vastuta vekslid järgi, ei saada ka käendada. Seega on käendus täiesti sõltuv käendatu vastutusest ning juhul, kui käendatu ei ole vastutav vekslid eest, langeb ära ka käendaja vastutus.

Kui veksel jääb protestimata, vabanevad vastutusest need, kes käendasid pealekirjutajaid, kuna nende vastutus on lõppenud. See aga, kes käendas vekslidandjat, vastutab ikka, kuid mitte viis aastat, vaid V.S. § 74 alusel kolm aastat. Lühem aeg on arvatavasti määratud sellepärast, et käendaja saaks teostada regressi vekslidandja vastu. Prof. Šeršenevič'i seisukohade kohaselt vastutab käendaja samapalju kui

käendatu ja võib kasutada enese kaitseks samu vahendeid, mida oleks saanud kasutada käendatu. (Šeršenevič - Kurs trgovogo prava, lhk. 157.). Tema vastutus tekib samast momendist, mil avaneb võimalus vekslit järgi hageda käendatult ning kustub, kui lakkab käendatu vastutus.

Käendaja, kes tasus vekslit, võib hageda tasunud summat ühes kaheksa protsendiga aastas, arvates päevast, mil ta tasus vekslit, kuni rahuldamiseni, veerandprotsenti vekslit tasu ja kulud nii käendatult, kui ka nendelt, kes vastutavad käendatu ees, kuna ta astub vekslitpidaja õigustesse.

Tähtajad hagede esitamiseks ning regressi teostamiseks on käendajatel samad, mis girantidelgi.

§ 6. VOLITUSPEALKIRI.

Vekslitpidaja võib oma õiguste teostamise, mis järgnevad vekslit, loovutada teistele

vekslivolituse kaudu, mis tehakse tavalise pealkirjana vekslil. Vekslivolitus peab sisaldama volitatu nime kui ka volitaja allkirja. Muud lisandid ei ole vajalikud.

Vekslivolitus erineb mitmeti tavalisest tsiviilõiguslikust volitusest. Vekslivolitus ei kustu volitaja surmaga ega teovõime kaotamisega, tsiviilõiguslik volitus aga küll. Tsiviilõiguslikku volitust võib alati tagasi võtta, vekslivolitust aga mitte.

Volituse alusel võib vekslivolinik sooritada kõiki toimesi, mis on volitaja huves, nagu vekslit esitada maksmiseks, esitada hagi- sid, võtta raha vastu j.n.e.

Vekslivolinik ei evi aga siiski iseseisvaid õigusi vekslilist. Ta ei soorita eelmainitud toimesi mitte omal nimel, vaid volitaja nimel. Ta on ainult volitaja esindaja, kelle eest ja arvel ta teotseb. Olenevalt sellest, ei saa

isiklikult tema vastu esitada hagi vekslid järgi. Vastutajaks vekslid eest jääb ikka volitaja.

Vekslivoliniku ja volitaja vahelkorrad lahendatakse tsiviilseaduste alusel.

§ 7. VEKSLISEKKAJAD (vahendajad).

Pealekirjutajail on võimalus V.S. § 59. järgi määrata vahendajaid, sekkajaid, kes tasuvad vekslid, kui vekslidandja seda tähtpäeval ei tee. Sekkajaks võib pealekirjutaja määrata ka ennast. Säärasel korral peab vekslidpidaja, kui ta ei ole saanud vekslidandjalt rahuldust, vekslidtähtpäeval pöörduma enne regressiõiguse teostamist pealekirjutaja poole, kes enese vahendajaks määranud. Selle kaudu saadakse ära hoida kulud, mis regressi teostamisega seonduvad. (J. Vender - Vekslidseadus, lhk. 111. p. 2.).

Vekslisekkus võib esineda nii liht- kui ka käskvekslite juures. Sekkajaks võib määrata isiku, kes teostab maksukohas maksmist vekslitähtpäeval. (V.S. § 60.). Kui sekkaja tasub vekslit, tuleb veksel temale üleanda koos protestiaktiga. Ta astub vekslipidaja õigustesse ning saab regressi teostada selle vastu, keda vahendas ja ka nende suhtes, kes vastutavad vahendatu ees.

Vahendus võib olla nii au- kui ka hädavaendus. Auvahendus peab toimuma enne protestimärkust. Vahendajal on õigus nõuda, et märgitakse vekslile, kelle au pärast vahendas. Auvahendus esineb rohkem käskvekslite man. Lihtvekslite juures tuleb harva ette.

Peale vekslitasumise võidakse vahendada käskvekssli juures ka aktseptimist, (V.S. § 103), millel samad järeلمid, nagu maksmiseги vahendusel.

§ 8. ERILINE MAKSJA.

Veksliandja võib määrata erilise maksja vekсли maksmiseks (V.S. § 8.). Eriline maksja toimetab tasumist vekслиandja eest samuti, nagu vahendaja pealekirjutaja eest. Erilise maksja suhtes ei teki vekslkohustust. Ta on rakendatud vaid vekсли maksmise hõlbustamiseks. Tavaliselt määratakse eriliseks maksjaks pank. Eriline maksja tuleb määrata vekсли tekstis seal, kus tavaliselt määratakse eriline maksukohtki. Veksliandja ja erilise maksja vahekorrad tulevad lahendada tsiviilseaduste alusel, sest Veksliseaduses puuduvad selle kohta sätted.
